מעין העולם הבא °עוד זה מדבר וזה בא ויאמר
אש אלהים וגו' עוד זה מדבר וזה בא ויאמר כשדים
שמו שלשה ראשים ויפשטו על הגמלים ויקחום וגו'
עוד זה מדבר וזה בא ויאמר בניך ובנותיך אוכלים
ושותים יין בבית אחיהם הבכור והנה רוח גדולה
באה מעבר המדבר ויגע בארבע פנות הבית ויפול
על הנערים וגו' ויקם איוב ויקרע את מעילו ויגז את
ראשו וגו' ויאמר ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב
שמה ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך בכל זאת
לא חטא איוב ולא נתן תפלה לאלהים. °ויהי היום
ויבואו בני האלהים להתיצב וגו' ויאמר ה' אל
השטן אי מזה תבא ויען השטן את ה' ויאמר משוט
בארץ [וגו'] אמר לפניו: רבש"ע, שטתי בכל העולם ולא
מצאתי כעבדך אברהם שאמרת לו °קום התהלך

דרקון

בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה א) ובשעה שבקש לקבור שרה לא מצא מקום לקוברה ולא
הרהר אחר מדותיך °ויאמר ה' אל השטן השמת לבך אל עבדי איוב כי אין כמהו בארץ וגו'
ועודנו מחזיק בתומתו ותסיתני בו לבלעו חנם אמר רבי יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו
כאדם שמסיתין אותו וניסת, במתניתא תנא יורד ומתעה ועולה ומרגיז נוטל רשות ונוטל נשמה °ויען השטן
את ה' ויאמר עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו אולם שלח נא ידך וגע אל עצמו ואל בשרו אם
לא ב) (על) פניך יברכך. ויאמר ה' אל השטן הנו בידך אך את נפשו שמור ויצא השטן מאת פני ה' ויך את איוב
וגו' אמר רבי יצחק קשה צערו של שטן יותר משל איוב משל לעבד שאמר לו רבו שבור חבית ושמור את
יינה. אמר ר"ל הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות הוא שטן דכתיב °ויצא השטן מאת פני ה' הוא
יצר הרע כתיב התם °רק רע כל היום וכתיב הכא (רק את נפשו שמור) [°רק אליו אל תשלח ידך] הוא
מלאך המות דכתיב (°רק) [אך] את נפשו שמור אלמא ברשותיה קיימא. א"ר לוי שטן ופנינה לשם שמים
נתכוונו: שטן כיון דחזיא להקדוש ברוך הוא דנטיה דעתיה בתר איוב אמר חס ושלום מינשי ליה *לרחמנותיה
דאברהם פנינה דכתיב °וכעסתה צרתה גם כעס בעבור הרעימה, דרשה רב אחא בר יעקב בפפוניא אתא
שטן נשקיה לכרעיה. °בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו אמר רבא בשפתיו לא חטא בלבו חטא, מאי
קאמר? °ארץ נתנה ביד רשע פני שופטיה יכסה אם לא איפו מי הוא אמר רבא בקש איוב להפוך קערה על
פיה, אמר ליה אביי לא דבר איוב אלא כנגד השטן, כתנאי ארץ נתנה ביד רשע רבי אליעזר אומר
בקש איוב להפוך קערה על פיה אמר לו רבי יהושע לא דבר איוב אלא כלפי שטן °על דעתך כי
לא ארשע ואין מידך מציל אמר רבא בקש איוב לפטור את כל העולם כולו מן הדין: אמר לפניו,
רבונו של עולם בראת שור פרסותיו סדוקות בראת חמור פרסותיו קלוטות, בראת גן עדן בראת גיהנם,
בראת צדיקים בראת רשעים מי מעכב על ידך, ומאי אהדרו ליה חבריה [דאיוב]? °אף אתה תפר יראה
ותגרע שיחה לפני אל ברא הקדוש ברוך הוא יצר הרע ג) ברא לו תורה תבלין. דרש רבא מאי דכתיב
°ברכת אובד עלי תבא ולב אלמנה ארנין? ברכת אובד עלי תבא מלמד שהיה גוזל שדה מיתומים
ומשביחה ומחזירה להן ולב אלמנה ארנין דכל היכא דהוה ד) (איכא) אלמנה דלא הוו נסבי לה הוה אזיל שדי
שמיה עילויה והוו אתו נסבי לה. °לו שקול ישקל כעשי והותי במאזנים ישאו יחד אמר ה) רב עפרא לפומיה
דאיוב חברותא כלפי שמיא! ו) °לו יש בינינו מוכיח ישת ידו על שנינו אמר ז) רב עפרא לפומיה דאיוב
כלום יש עבד שמוכיח את רבו, °ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה אמר רבא (א) (עפרא לפומיה
דאיוב) איהו באחרניתא אברהם אפילו בדידיה לא איסתכל דכתיב °הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה
את מכלל דמעיקרא לא הוה ידע לה. °כלה ענן וילך, כן יורד שאול לא יעלה אמר רבא מכאן שכפר
איוב בתחיית המתים, °אשר בשערה ישופני והרבה פצעי חנם ח) אמר רבה איוב בסערה חרף ובסערה
השיבוהו: בסערה חרף דכתיב אשר בשערה ישופני אמר לפניו: רבונו של עולם שמא רוח סערה
עברה לפניך ונתחלף לך בין איוב לאויב בסערה השיבוהו דכתיב °ויען ה' את איוב מן הסערה
ויאמר...[וגו'] אזר נא כגבר חלציך אשאלך והודיעני: אמר לו הרבה נימין בראתי באדם וכל נימא
ונימא בראתי לה גומא בפני עצמה שלא יהו שתים יונקות מגומא אחת שאלמלי שתים יונקות
מגומא אחת מחשיכות מאור עיניו של אדם בין גומא לגומא לא נתחלף לי בין איוב לאויב נתחלף
לי ט) °מי פלג לשטף תעלה [וגו'] הרבה טיפין בראתי בעבים וכל טיפה וטיפה בראתי לה
דפוס בפני עצמה כדי שלא יהו שתי טיפין יוצאות מדפוס אחד שאלמלי שתי טיפין יוצאות
מדפוס אחד מטשטשות את הארץ ואינה מוציאה פירות בין טיפה לטיפה לא נתחלף לי
בין איוב לאויב נתחלף לי, מאי משמע דהאי תעלה לישנא דדפוס היא? אמר רבה בר שילא
דכתיב °ויעש תעלה כבית סאתים זרע °ודרך לחזיז קולות הרבה קולות בראתי בעבים וכל
קול וקול בראתי לו שביל בפני עצמו כדי שלא יהו שתי קולות יוצאות משביל אחד שאלמלי
שתי קולות יוצאות משביל אחד מחריבין את כל העולם בין קול לקול לא נתחלף לי בין איוב לאויב
נתחלף לי °הידעת עת לדת יעלי סלע *חולל אילות תשמור יעלה זו אכזרית על בניה בשעה שכורעת
ללדת

מעין העולם הבא. כדכתיב (ירמיה לא) הרה ויולדת יחדו הריון ולידה ביום אחד הכי דרשינן ליה במסכת שבת (דף ל:): **הכי גרסינן במתניתא תנא יורד ומתעה ועולה ומרגיז נוטל רשות ונוטל נשמה**. [וה"פ] יורד למטה ומתעה את הבריות לחטוא ועולה למעלה ומרגיז את חמת המלך בהשטנתו נוטל ממנו רשות להרוג את החוטא מכיון שנתנו רשות דכתיב ותסיתני בו: **צערו של שטן**. שהוזקק לשמור את נפש איוב שלא תצא: **אלמא בדידיה קיימא**. ליטול את הנפש והזהירו שלא ליטלה: **בעבור הרעימה**. שהתרעם על שהיא עקרה ותתפלל: **להפוך קערה על פיה**. (ב) לעקור כל כבוד שחירף וגידף: **לפטור את כל העולם כולו**. מדינו של הקב"ה לומר שחוטאין הן ע"י הקב"ה שברא (ג) יצה"ר והכי קאמר על דעתך כי לא ארשע אם היית חפץ לא הייתי רשע: **בראת שור בפרסות סדוקות וחמור בפרסות קלוטות**. את זה טהרת ואת זה טמאת הכל בא על ידך אתה בראת בו סימני הטומאה: **בראת צדיקים**. ע"י יצר טוב: **בראת רשעים**. על ידי יצר הרע לפיכך אין ניצול מידך כי מי יעכב עוסקן בן התוטפין: **ברא לו תורה**. (ד) (הן) תבלין שהיא מבטלת את הרהורי עבירה כדאמר בעלמא (קדושין דף ל:) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח כו' הלכך לאו חוטאין נינהו שהרי יכולין להציל עצמן: **ברכת אובד**. שהיה סבור שהיה אובד את שדהו: **שדי שמיה עלוויה**. אומר שהיא קרובתו או מדבר בה להשיאה: **חברותא כלפי שמיא**. מדבר לפני השכינה כאדם המתווכח לחבירו בא ונשקול מי חייב לחבירו: **מן הסערה**. לשון שיער כדקתני הרבה נימין בראתי באדם: **מטשטשות את הארץ**. עושות את הארץ כטיט:

תורה אור

איוב א/טז-כב
איוב ב/א-ב
בראשית יג
איוב ב/ג-ה
שם ו/ז
בראשית ו/ה
איוב א/יב
שם ב
[ס"א לרחימותיה]
שמואל א א/ו
איוב ב/י
שם ט/כד
שם י/ז
שם טו/ד
שם כט/יג
שם ו/ב
שם ט/לג
שם לא/א
בראשית יב
איוב ז/ט
שם ט/יז
שם לח/א-ג
שם לח/כה
שם לח/כה
שם לט/א
מלכים א יח

מסורת הש"ס

א) [סנהדרין קיא.]: ב) [ת"ל אל]: ג) [קדושין ל:]: ד) [בע"י ליתא]: ה) נ"א רבא: ו) [בספרים שלפנינו כתיב לא בא"ל"ף]: ז) נ"א רבא: ח) [נדה נב. [וגם איתא רבא]: ט) עי' תוס' ע"ז יז: ד"ה מעות:

רבינו גרשום

מעין העולם הבא. שלאחר תיכף לחרישה היו רועות על ידיהן מיד והיה עשב יוצא ורועות. וכן כתב לעולם הבא ונגש חורש בקוצר [עמו' ט]: כאדם שמסיתין אותו. אחרים וניסת על ידיהן: בעבור הרעימה. מה רעמים הללו לעולם אי אפשר בלא מטר כך היתה מתרעמת ומכעסת אותה כדי שתבקש רחמים עליה שיהיו לה ולדות: אלא בלבו חטא. שהיה מחשב בלבו על (פי) הבורא דברים אשר לא כן: להפוך קערה על פיה. להפוך יראת כל העולם. כלומר שאין דין אמת: על דעתך כי לא ארשע. כלומר בידך לבות בני אדם אם היה בדעתך להטותו לטובה לא היה רשע ובעבור שלא עשית כן אין מידך מציל: מי מעכב על ידך. שלא תתן לרשע לב צדיק: אף אתה תפר. כשאתה אמר כן תפר יראת חטא מבני אדם ותגרע תפלה מהם: ברא לו תבלין כנגדו. מכלל שהכל בידי אדם יעסוק בתורה ויהיה צדיק: כשמחזיר שדהו משובחת. שהוא היה סבור שגזלה לו: שדי שמיה עילויה. שהיה מוציא שם שהיא קרובתו: חברותא כלפי שמיא. דקאמר ישאו יחד: הנה נא ידעתי. כשראה בבואה במים: ויעש תעלה. דפוס סילון לשטף המים:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רבא איהו באחרניתא לא אסתכל אברהם אפי' בדידיה כצ"ל ותיבות עפרא לפומיה דאיוב נמחק: (ב) רש"י ד"ה להפוך קערה על פיה כלומר לעקור: (ג) ד"ה לפטור וכו' שברא להם יצה"ר: (ד) ד"ה בראת לו תורה תבלין כצ"ל ותיבת הן נמחק:

נושא
פעולותיו של השטן

בראשית ו:ה
וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום

נושא
שטן ופנינה
לשם שמים
נתכוונו

נושא
גידופיו של
איוב

נושא
תשובותיו של ה'
לטענת איוב שאמר
רוח סערה עברה לפניך
ונתחלף לך בין איוב
לאויב

מבנה
⌂ "הרבה..."

בין...לא נתחלף לי...
הגמ' מביא דוגמאות
של דייקנות נפלאה
שקיים בבריאה
כתשובה לטענת
איוב

* קולו זו יודע
בגמ' ב',
הגמ' כאן דורשת
רק הרישא של
הפסוק